

tott meg s az 1813-ik évi III.-ik évnegyedtől 1816. oct. 31-ig 20,000 frtot adott be a Studiorum fundus pénztárába. 1829. magyar kalendariumra kiadhatási jogot nyert, 1832. könyomda állittatott fel mellé, Bécsből rendeltetvén meg 500 forinton egy Richard-féle sajtó Krüner Lipót pesti nyomdász-segéd s ugyanakkor a reformátusok kolozsvári nyomdájában is Barra Gábor typographus vezetése alatt.

Az újabb idők eseményei leírását folytassák majd mások.

EGY ÉRDEKES ZÁGRÁBI KÉZIRAT.

Közli: **Fraknoi Vilmos.**

Az 1878-ik évben Vitéz János érsek könyvtárának szétszórt maradványait kutatva, Zágráb városát is felkerestem, és gazdag főegyházi könyvtárának kézíratait átvizsgáltam.

Minthogy ugyanis Vitéz a zágrábi püspökségnek egy ideig adminisztrátora volt, és később Thúz Osvát püspökhöz — a ki a szerencsétlen összeesküvés felfedezése után, Mátyás király haragjával daczolva, Vitéz öcsésének Janus Pannoniusnak menhelyet nyújtott — benső viszonyban állott: remélhetém, hogy a zágrábi főegyházi könyvtár is őriz Vitéztől származó kéziratokat.

Azonban, sajnos, egyet sem találtam, mely a nagynövű érsek czímerét viselné; és csak egyet, melyről valószínűnek tartotám, hogy az övé vagy Janus Pannoniusé volt. Ezen több tekintetben nagyérdekű kézirat megérdemli, hogy részletesen megismertessem.

A XV. századbéli papir-codex 21 cm. magas és 16 széles. 216 levélből áll. Miscellaneákat tartalmaz. (Signaturája: 17 col. 17. series VIII. num. 285.)

Az 1^a lap élén S. M. S. betűk állanak, melyeknek értelmét nem fejthetem meg. Azok alatt veres tentával az első darab czíme: »*Marci Tullii Ciceronis Lelius aut de Amicitia ad quintum pomponium amicum suum.*«

A 27^b lapon végződik.

A 28. és 29. levélen más kéz által írt beszéd, (czím nélkül) melyet tanuló-íjű karácsony ünnepén ad elő.

A 30. levél üres.

A 31a–76a lapokon (czím nélkül) menyekző alkalmára írt értekezés a házasságról.

76b Vergerius levele: Nicolao Leonardo phisico.

77a lap. Poggius levele Guarinohoz.

78. lap. Más (magyar) kézzel jegyzetek Chrysoloras és Guarino életéről. A végén: Hec Ponticus Virunnis.

79a - 101a Eloquentissimi viri Poggii florentini in Laurentium vallam inuectiua foeliciter incipit.

102. lap. üres.

103a–114b lap. Laurentii Valle viri eloquentissimi in poggium florentinum Apologus foeliciter incipit.

115a–135b lap. Ad Illustrem et Inclitum principem Guidan tonium Montisferretri Comitem Bonacursii pystoriensis Legum doctoris de nobilitate Liber incipit lege foeliciter.

136a–140a lap. Oracio prestantissime et Clarissimi Viri Guarini Veronensis in principio studii ferrariensis.

140b–146b lap. Czím nélkül kezdődő beszéd.

146b–147b lap. Oracio Francisci Philelphi in principio lectionis Rhetoricorum Ciceronis feliciter incipit.

147b lap. Oracio dicti Philelphi in primo publice lectionis quam domi prope emulos legebat, foeliciter incipit.

148b lap. Oracio predicti F. in principio leccionis Ethicorum.

150a lap. Oracio Joannis tuscanelle in studio Bononiense in principio suarum lectionum . . .

154a lap. Cl. V. Guarini Veronensis in Serenissimam Virginem Mariam Illustrissimi Regis Alphonsi filiam et Inclytum Marchionem Leonellum Estensem Epithalamium.

156a lap. Baptiste Guarini Epithalamium in Bartholomeum pendalium et Margaretham Costabilem. Coram Serenissimo Imperatore Federico tercio incipit pridie idus maii. 1457.

157b lap. Guarinus levele Leonellohoz.

160b lap. Vége: Ferrarie XII. sept. 1450.

160b–162a lap. Kezdődik czím nélkül gyászbeszéd.

163b lap. Más kéz ráírta: Elegia de uiolis Angeli Polliciani. (Glossákkal).

164 lap. üres.

165a lap. Leonardi Aretini ad Nicolaum descriptio ipsius Arminii pulchra feliciter incipit.

171a–172a Czim nélküli levél. Ex Vincencia die sabbati ultima aprilis 1435.

172b Czim nélküli levél.

176a lap. Responsina a Bononiensibus.

176b lap. Epitaphium cuiusdam Metrios Panormitha.

177a lap. Oratio habita per dominum Theodosium Spetia dd in conventu priuato ante altare maius ecclesie kath. feria p. d. paulo tartella iurista rectore 1446 die 13. Junii.

179a lap. In sero Epiphaniarum donante Ill. principe nostro pauones et capones et nomine Theodosii Spetio pronunciate.

180a lap. Oratio habita per D. Theod. Spetia Canon. ferrar. canonumque doctorem intra missarum solemniam in Epae (?) ferrariensi in aduentu friderici in Rom. Imperatorem electi 1452 19 januarii.

181b–189b lap. Guarinus Veronensis amatissimo MRS. (Guarino hat levele).

190a lap. Lodovici Carbonis Ferrariensis Oratio de Laudibus novi Rectoris et de ipsius Magistratus prestancia et phisicorum ac medicorum excellencia.

197a lap. Lodovici Carbonis Ferrariensis Oratio ad Illustrissimum Marchionem et prestantissimum ducem Borsium Estensem petentis ut excellentissimo oratori ac poete Guarino Veronensi magistro suo succedat in legenda Rhetorica et poetica

200b lap. Ad excellentissimum Oratorem Franciscum Philiphum.

(Öt dystichon.)

201a lap. Lodovici Carbonis Ferrariensis oratio designatum Rectorem presentantis diuo Borsio Estensi duci.

202b lap. Vége a miscellaneáknak.

A mi ezután következik más irással. Toldalék.

203a lap. Guarino Epithalamiumja. Ugyanaz a mi fentebb.

204a lap. Arcium commendacio et adollescencium ad eas exhortacio G. V. dixit in foelici gymnasio ferrar.

207b lap. Ferrarie X^o Kl. non. 1447.

207b lap. Jordani de ursinis in funere ornatissimi iuuenis Joannis pontani. Végén: 1448 idus Marcii.

209a lap. Clarissimi viri G. Ve. ad illustrem principem D. Leonellum Estensem pro uxoris margarete funebris oratio ac consolatoria epistola.

212a lap. Baptiste Guarini Epithalamium.

212b lap. Eiusdem Epit. in Tadeum legnonum et Bartholomeam Cannalem.

214. lap. Adolescentis ludovici podochatari cyprii Epithalamium.

A 215a lapon ismét ott találjuk a S. M. S. betűket, az 1464. évszámmal, és titkos jegyekkel írt jegyzettel.

A 216a lapon végül áll: Epitaphium quinti Nicolai Summi Pontificis. ¹⁾

A kötet túlnyomó részben olasz humanisták iratait tartalmazza a XV. század közepetájáról; a melyek datálva vannak úgyszólván mind arra az időre esnek (1446—1452) a mikor Janus Pannonius Olaszországban tanult. Valószínűnek látszik tehát, hogy ezen kézirat általa jutott Vitéz birtokába, a kinek keze vonására emlékeztetnek a lapszéleken sűrűn előforduló tartalom-mutató feljegyzések, Notabénék és mutató-kezek.

A lapszéli jegyzetek között különösen egy ragadta meg figyelmemet. Csak két szó az egész:

»Mathia Nota.«

A hely, mely mellett a 11a lapon előfordul, Ciceronak a barátságáról írt könyvének következő részletét tartalmazza:

»Audite vero optimi viri, ea, que sepissime inter me et Scipionem de amicitia disserebantur . . . quod summi puerorum amores una cum pretexta, assumpta toga deponerentur.«

Az tehát a ki az oldaljegyzetet írta, figyelmezteti Mátyás t Ciceronak azon mondására, hogy sok ifju, midőn férfikorba lép megfélekedzik azokról, kiket korábban szeretett.

¹⁾ Így kezdődik:

»Hic sita sunt . . .«

Janus Pannonius versei között is van több Epitaphium V. Miklós pápáról. De azok másképp hangzanak.

Ki volt az ifju Mátyás? És ki volt az a ki őt Cicero idézett mondására figyelmezteti?

Talán kockáztathatjuk azt a feltevést, hogy a könyvet Vitéz adta a gyermek Mátyásnak olvasmányul, mikor egyszer Hunyady János udvarában vele foglalkozott. Vagy talán, mikor a baráti viszony Mátyás és Vitéz között fölbomlott, akkor jegyzé az elkeseredett érsek vagy öcsce e jelentőségteljes felkiáltást a találó hely mellé.

Eltételezve ezen conjecturától — mert észrevételünk csak ezen címre tart igényt — a könyvet egyik tábláján olvasható¹⁾ figyelemre méltó egykorú feljegyzés is becsesté tenné ránk nézve. Ez a következő:

Lucrecia apud Palocz
 Vergelius apud Drag
 Albertus Magnus apud me
 Epistole Hyeronimi apud me
 Tibulus Bude
 Facecie Pogii Bude
 Salustius Bude
 Eneas Silvius apud Cancellarium
 Tullius de officiis Bude
 Sinonima beati Isodorii Soliloquiorum.

A kézirat tulajdonosa itt néhány könyvének hollétét jegyzi fel. Magas állású férfinak kellett lennie, mert a cancellárnál, Pálóczinál, Drágfinál voltak kölcsön könyvei. Budán lakása volt, a hol szintén tartott könyveket. És mikor e jegyzeteket papírra veté, nem volt Budán.

Az írás hasonlít Vitézéhez. A jelzett körülmények ráillenek. És így azzal zárhatjuk be ismertetésünket, hogy a kézirat valószínűleg Vitéz könyvtárához tartozott.

¹⁾ A kötés a régi. A fatáblákat fehér bőr borítja. A hátsó tábla belső felén van a feljegyzés.